

İSTANBUL'UN KAYBOLMAYA YÜZ TUTMUŞ KÜLTÜREL DEĞERLERİNDEN BEYKOZ BASTONU*

**La Canne de Beykoz des Valeurs Culturelles
D'Istanbul Qui Ont Été Sur Le Point D'Oubli**

Dr. Güven ŞAHİN
Doç. Dr. Arife KARADAĞ*****

ÖZ

Medeniyet tarihimiz boyunca insanlar yaşadıkları yerin coğrafi şartlarına bağlı olarak çevrelerinde kolay erişilebilen, işlenmesi kolay malzemelerle çok çeşitli araç gereçler ortaya koyarak günümüz dünyasının temellerini atmışlardır. Taş, ahşap, kemik, doğal lifler ve daha sonra da metallerle ortaya konan ürünler giyim kuşamdan yeme içme alışkanlığına; tarımdan sanayiye tüm beşeri yapıyı şekillendirmiştir. Bunlar içerisinde ise ahşap malzemelerle ortaya konan ürünler çok daha çeşitli bir kullanım alanına sahiptir. Mimariden mutfak gereçlerine, ulaşım araçlarından spor aletlerine binlerce üründe kullanım alanı bulunan ahşap, başlı başına bir zanaat kolunu oluşturmuştur. Ahşap işlemeciliğinin en eski ürünlerinden birisi olan bastonlar ise neredeyse insanlık tarihi kadar eski bir alet olarak varlığını hâlâ sürdürmektedir. Baston, medeniyet tarihi boyunca savunma gereci, güç ve asalet göstergesi, ölümsüzlük sembolü, çeşitli spor faaliyetlerinin başlıca malzemesi, yürüyüş gereci ve son olarak da giyim – kuşamın tamamlayıcı ürünü olarak bir dönemin moda algısına damga vurarak hemen her zaman önemini korumuştur. Binlerce yıllık geçmişi bulunan, avadanlığın bu en kadim ürünü olan baston, özellikle 1900'lerin ikinci yarısından itibaren toplum hayatında daha seyrek görülür bir hâl almıştır. Baston, artık yaşlılar ve sağlık sorunları bulunan kimselerce destek aracı amacıyla kullanılan, az sayıda karakteristik bastonun da koleksiyon ya da hediye amaçlı talep edildiği bir ürün hâlini almıştır. Karakteristik bastonlar içerisinde ise ilk akla gelenler Devrek Bastonu ile Ahlat Bastonu'dur. Bunlara ilaveten köklü bir geçmişi bulunan, buna karşılık sayılan bastonlar kadar tanınmayan bir baston daha vardır ki, bu da Beykoz Bastonu'dur. Günümüzde kaybolma noktasına gelmiş olan, çok az literatür bilgisi ve faaliyetin fiilen devam eden son 1 ustasıyla sürdürdüğü Beykoz bastonculuğu özellikle İstanbul gibi bir dünya şehri için üzerinde durulması gereken sembol ürünlerdendir. Kestane ağacından yapılan, kendine has işlemleri bulunan, belli başlı birkaç karakteristik modele sahip bu ürün çok uzun yıllar ihmal edilmesi nedeniyle yitirilme noktasına gelmiştir. İstanbul gibi binlerce yıldır pek çok medeniyetin ve de milletin gelip geçtiği bir yerde Beykoz Bastonu, Kandilli Yazmaları, Beykoz Cam İşleri, Şile Bezi gibi karakteristik ürünlerin korunması çok önemlidir. Zira dış etkilere oldukça açık olan bu gibi kozmopolit yerlerde asli kültürel değerlerin yitirilmesi, telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğurmaktadır. İstanbul genelinde, Beykoz özelinde çalışma konumuz olan Beykoz Bastonu için ürünün ilk etapta sürdürülebilirliğinin sağlanması, devamında da diğer bastonlar gibi coğrafi işaret kapsamına alınması çok önemlidir. Bu çalışmada da Beykoz Bastonu ile ilgili olarak mevcut literatür bilgisi ışığında ürünün geçmişi, karakteristiği, yapım aşamaları ve son olarak faaliyetle ilgili güncel durum yerinde incelenerek, konuyla ilgili yapılmaması gerekenler belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Ahşap işlemeciliği, baston, Beykoz Bastonu, İstanbul, kültürel simge.

RÉSUMÉ

Tout au long de notre histoire de civilisation, les gens ont jeté les fondations du monde d'aujourd'hui en introduisant une grande variété d'outils et de matériaux faciles d'accès, faciles à traiter, en fonction des conditions géographiques du lieu où ils vivent. Produits fabriqués avec de la pierre, du bois, des os, des fibres naturelles, puis des métaux, ils ont façonné la structure humaine dans son ensemble, des vêtements aux habitudes alimentaire et de consommation de boissons, de l'agriculture à l'industrie. Parmi ceux-ci, les produits fabriqués avec des matériaux en bois ont une utilisation beaucoup plus diversifiée. Le bois, qui a des domaines d'utilisation dans des milliers de produits, de l'architecture aux appareils de cuisine, des véhicules de transport aux équipements sportifs, a créé un bras artisanal en soi. La canne, l'un des plus anciens produits du

* Geliş tarihi: 17 Temmuz 2020 - Kabul tarihi: 08 Haziran 2021

Şahin, Güven; Karadağ, Arife. "İstanbul'un Kaybolmaya Yüz Tutmuş Kültürel Değerlerinden Beykoz Bastonu" *Milli Folklor* 131 (Güz 2021): 204-218

** İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya ABD., İstanbul/Türkiye, guven.sahin@ogr.iu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-5054-3711.

*** Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, İzmir/Türkiye, arife.karadag@ege.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6489-5569

travail du bois, existent toujours comme un instrument presque aussi ancien que l'histoire humaine. La canne, tout au long de l'histoire de la civilisation comme un instrument défensif, un indicateur de force et de noblesse, un symbole de l'immortalité, un matériau principal de diverses activités sportives, un outil de marche, et enfin comme un produit complémentaire de l'habillement en laissant sa marque sur la perception de la mode d'une période, est toujours restée importante. La canne, qui a des milliers d'années d'histoire et est le produit le plus ancien de la boîte à outil, est devenue de plus en plus rare dans la vie publique surtout depuis la seconde moitié des années 1900. La canne est devenue un produit qui est maintenant utilisé comme un outil de soutien pour les personnes âgées et les personnes ayant des problèmes de santé, et elle est également devenu un produit dont certaines cannes caractéristiques sont également demandées pour la collecte ou le cadeau. Parmi les cannes caractéristiques, les premières qui viennent à l'esprit sont la canne de Devrek et la canne d'Ahlut. En plus de cela, il y a une autre canne qui a une histoire profondément enracinée et n'est pas aussi connue que les cannes comptées, qui est la canne de Beykoz. Aujourd'hui, la fabrication de canne de Beykoz, qui a atteint le point de disparaître, et qui continue avec très peu de connaissances en littérature et l'activité qui se poursuit avec le dernier maître qui travaille actuellement, est un produit symbole qui doit être souligné spécialement pour une ville mondiale comme Istanbul. Ce produit, en châtaignier, avec ses propres broderies uniques, a plusieurs modèles caractéristiques principaux, est arrivé au point de perte en raison de sa négligence pendant de nombreuses années. Dans un endroit où de nombreuses civilisations et nations sont venues et disparues comme des milliers d'années comme Istanbul, il est très important de protéger des produits caractéristiques tels que la canne de Beykoz, les tissus imprimés de Kandilli, les travaux de verre de Beykoz, le tissu de Şile. Car la perte des valeurs culturelles essentielles dans de tels endroits cosmopolites, qui sont assez ouverts aux influences extérieures, crée des conséquences irréparables. Il est très important d'assurer la durabilité du produit en premier lieu pour la canne de Beykoz, qui est notre étude soumise à Beykoz, et plus tard de l'inclure dans l'indication géographique comme les autres cannes. Dans cette étude, à la lumière de la littérature actuelle, des informations sur la canne de Beykoz, l'historique du produit, ses caractéristiques, les étapes de construction et enfin en examinant l'état actuel de l'activité sur place, les choses à faire sur le sujet ont été précisées.

Key Words

Travail du bois, canne, Canne de Beykoz, Istanbul, icône culturelle.

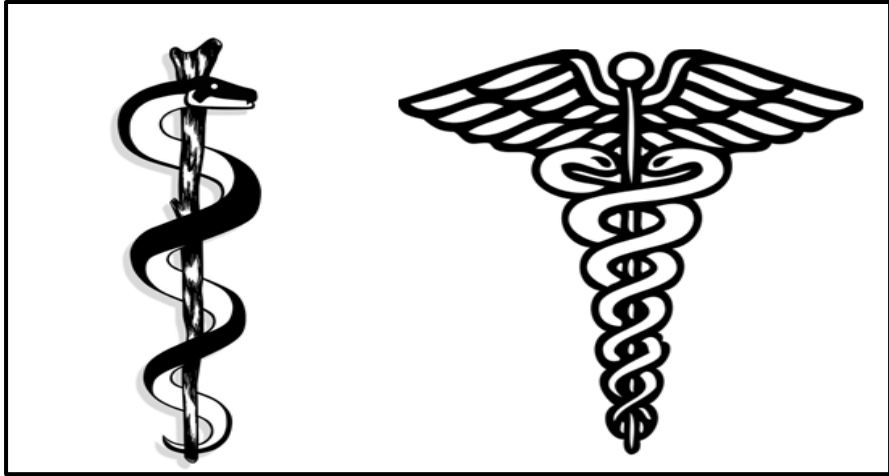
Giriş

Medeniyet tarihimiz boyunca doğadaki kolay erişilebilen malzemelerle çok çeşitli ürünler araç gereçler ortaya konmuştur. Başta taş ve ahşap malzemeler kullanılarak ortaya konan bu ürünler tarih boyunca türlü amaçlarla kullanılarak birçoğu günümüze değin ulaşabilmiştir. Baston da bunlar arasında sayılabilecek en eski avadanlık ürünlerindendir. Baston, ilk insanlardan günümüze türlü şekillerde hayatımızda var olmuş çok önemli bir araçtır. İlk olarak ağaç dalından yapılan sopa, değnek türünden basit aletler eski çağlardan beri yürüyüş ve tırmanmada destek aracı ve kişinin kendini savunması için bir silah olarak kullanılıyordu (Baker, 2017). Avadanlığın ilk ürünlerinden biri diyebileceğimiz bastonlar, savunmadan uzun mesafelerin kat edilmesinde destek almayı; sağlık amacıyla kullanımından kıyafeti tamamlayıcı bir aksesuara kadar çok çeşitli şekillerde varlığını korumuştur. Baston, özellikle geçmişte devlet liderleri, halk kahramanları tarafından güç, iktidar ve ebedilik simgesi olarak da kullanılmış bir sembol özelliği de taşımıştır. İnsanlık kadar eski olan bastonun bir prestij göstergesi olarak hayatımızda yer alması ise çok daha sonraları gerçekleşmiştir.

Bastonun tanımı ve kullanım amacından önce kısaca kelime olarak baktığımızda bununla ilgili iki görüş vardır. Bunlardan ilki; İspanyolcadaki "bastón" kelimesinden Endülüslü Emevileri vasıtasıyla dilimize aynen geçtiğidir (Ertem, 1994). Diğeri ise; İtalyanca "bastone" kelimesinden, özellikle Galata'daki Venedik ve Ceneviz kolonilerindeki İtalyanlarla Türklerin etkileşimi sonucu dilimize geçmiş olabileceğidir (Gözükkızıl, 1991). "Bastonu tanımlarken kısaca baston ve asa kavramlarının da üzerinde durmak gerekir. Asa; boyu bir insanın omuz boyunda, çapı 4 cm. ve üzerinde, kabaca yontularak

düzeltilmiş, ahşap destek aracıdır. Ayrıca asalarda baş kısmı topuzlu formda olup bastondakinin aksine özel olarak tasarlanmış bir sap kısmı bulunmamaktadır. Hz. Musa, Hz. Süleyman, Pir Sultan Abdal ve yakın yıllara kadar dervişlerin kullandığı asalar en popüler örneklerdir. Bununla birlikte sonraları papa, patrik ve diğer ruhani liderlerce taşınan çok daha gösterişli asa modelleri de kullanılmaya başlanmıştır. Kırsal kesimde ise ekseriyetle çobanlarca kullanılan bir araç olmuştur. Baston ise; boyu en fazla belden 1 karış yukarıda olacak şekilde (Ortalama 85 – 90 cm. arasında değişen), çapı 1.5 ila 2 cm. arasında olan, çok çeşitli süslemelerle bezenen, destek aracı olduğu kadar aksesuar amaçlı da kullanılan bir ahşap üründür. Bastonların asaya kıyasla daha kısa olmaları yanı sıra kullanım amacı nedeniyle özel olarak dizayn edilmiş bir sap kısmı bulunur ve çeşitli formlardaki bu saplarından tutularak kullanılır.

Baston kullanım alanındaki çeşitlilik kadar taşıdığı sembolik anlamlarla da toplumlarda özel bir yer işgal etmiştir. Baston; Çin, Hindistan, Arap ve Türk kültüründe taşıdığı anlamlar yanı sıra bazı evrensel değerlerle de dikkat çeken bir objedir. M.Ö. 600’lerde ortaya konan Taoizm (Taoculuk) öğretisine göre gök 7 katla ifade edilir ve bu öğretiyi benimseyenler derece derece yükselerek nihayet 7 boğumlu bastonlarla dolaşırlardı (Ertem, 1994). Benzer şekilde Devrek’te de 7 kat göğü (makamı) simgeleyen, 7 boğumlu bastonlar üretilmektedir. Yine Antik Mısır’da ünlü firavun Tutankhamun (M.Ö. 1341 – 1323) güç ve kudret simgesi olan en az 132 tane bastonla gömülmüştür (Baker, 2017). “Bastonun taşıdığı güç ve bilgelik gibi semboller yanı sıra baston işlemeciliğine bağlı olarak da söz konusu ürün farklı değerler kazanmaktadır. Bastonlarda en yaygın kullanılan motif şüphesiz yılan figürüdür. Yılanın ise çoğu kültürde çeşitli anlamları bulunmaktadır. Bunlar; sağlık, gençlik, bereket, bilgelik ve erdem gibi pozitif ve de toplum için mukaddes anlamlardır. Yılan ve bastonun bütünleşmesi ise yüzlerce yıldır var olagelen sembolikleşmiş değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Antik Yunan mitolojisinde tıbbın ve sağlığın tanrısı Asklepios’un asasına dolanmış olan yılan günümüzde tıbbın sembolü olarak kabul görmektedir.”¹³

Şekil 1. Tıbbın Sembolü Asklepios Asası (Solda) ve Hermes'in Asası / Kadüse

Bastonun giyim kuşamda bir aksesuar hâlini alması ve yüksek sosyete içerisinde kendine yer bulmasıyla bu ürün bambaşka bir noktaya taşınmıştır. 16. yy.’a geldiğinin-

de baston, özellikle kadın – erkek tüm aristokrat kesim tarafından tercih edilen statü göstergesi bir ürün olarak taşınmaya başlamıştır (Gözükızıl, 1991; LeFever, 2010; Baker, 2017). 19. yy.'da Avrupa ve ABD başta olmak üzere baston, artık toplum genelinde yayılmaya başlamış olmakla birlikte alt ve üst sınıf arasında bir ayırım, toplumsal farklılık nişanesi olarak misyonunu korumaya devam etmiştir (Şahin, 2019). Bunun doğal bir sonucu olarak bastonculuk başlı başına bir sektör hâlini almıştır. Fakat değişen moda, yeni aksesuarların tasarımı, gündelik hayatta rahatlığın şıklığın önüne geçmesi gibi faktörlerle baston 20. yy.'ın ilk çeyreğinden itibaren önemini yitirmeye başlamıştır.

Bastonun Türk kültüründe gündelik hayatta kazandığı popülerlik, yaptığı reformlarla Osmanlı tarihinde dikkat çeken II. Mahmut (1785 – 1839) ile başlamıştır. II. Mahmut'un 1829'daki kılık kıyafet alanındaki reformları ve kendisinin de bizzat buna öncülük etmesi, bu kapsamda da bir aksesuar olarak baston kullanması, üst tabakada bir baston modası başlatmıştır. Hatta bu yeniliklerden rahatsız olanlar veya alt tabakadan kimseler baston için *Frenk Değneği* terimini kullanmışlardır (Çelikkönmez ve ark. 2009, Diyarbakırlıoğlu 2010, Koçu 2015). Yine de II. Mahmut devrinde baston, bir sosyal statü göstergesi olarak kullanılmış ve seçkinlik göstergesi olmuştur. 1874'te İstanbul'u ziyaret eden ünlü İtalyan yazar Edmondo de Amicis (1846 – 1908), İstanbul halkının giyim kuşamı ile ilgili;

Eski kafalı Türkler hala sarıklı, kaftanlı ve ayağına sarı sahtiyanadan yapılmış çarıkları giymeye devam ediyor... Cesur gençler kara istanbulini kaldırıp atmış, önu açık setreler, açık renk pantolonlar, zarif boyunbağları takarlar, ziyetleri, **baston-ları** vardır, yakalarına çiçek takarlar (de Amicis, 2010),

şeklinde betimlemeler yapmıştır.

Fakat Alafranga tarzda bastonlar o dönemlerde Osmanlı sınırları dâhilinde yapılmadığından ihtiyaç duyulan bastonlar Viyana, Paris ve Londra'dan temin ediliyordu (Koçu, 2015). Özellikle Saray ve çevresinde baston kullanımı o kadar yaygın hâle gelmişti ki, marangozluğu ile de meşhur olan II. Abdülhamit (1842 – 1918)'in bizzat yapmış olduğu kiraz ve gül ağacından bastonlarını çevresine hediye ettiği bilinir (Koçu, 2015). Bastonun Osmanlıda bir moda hâlini alması da Beykoz'da bastonculuğun başlamasına zemin hazırlamıştır. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte toplum hayatında yaşanan dönüşümün en önemlilerinden biri de *Kıyafet İnkılabı* ile gerçekleşmiştir. 1920'lerden 1940'lara değin modern anlamda giyim kuşamın önemli bir elemanı olarak baston bu dönemde de önemini korumuşsa da ilerleyen yıllarda değişen moda algısıyla yavaş yavaş toplum hayatından çekilmeye başlamıştır. Baston, günümüzde ekseriyetle yaşlılar ve ortopedik açıdan sorunları olan kimselerce kullanılan bir araç olarak varlığını korumaktadır.

“Türkiye’de bastonculuk denildiğinde akla ilk olarak Devrek gelmektedir. Coğrafi konumu, başarılı tanıtım faaliyetleri ile Devrek bu tanınırlığı hakketmiştir. Devrek’ten sonra ise özellikle son yıllarda popüleritesi hızla artmış olan *Ahlat Bastonu* yer almaktadır. Günümüzde Devrek ve Ahlat, Türkiye’nin en seçkin bastonlarının ortaya konduğu iki büyük merkez olarak yerlerini kanıtlamışlardır. Beykoz’un Dereseki Köyü² ise 1930’lardan 1960’ların sonuna kadar Türkiye baston ihtiyacını karşılayan en önemli merkez olup Suriye’ye de baston ihraç etmekteydi (Koçu, 2015). Günümüzde Dereseki’de hâlâ bastonculuk sınırlı ve ekseri siparişe yönelik olarak devam etmektedir. Sayılan bu 3 merkezden başka Taraklı ve Akyazı (Sakarya), Balıkesir, Ordu, Gölbaşı (Ankara), Konya, Gaziantep ve Kahramanmaraş bastonculuk yapılan diğer yerlerdir. Bunlardan Sakarya, Balıkesir ve Kahramanmaraş genel olarak ahşap el işi ürünlerde gelişmiş yörelerimizdendir. Gaziantep’te ise sedef kakmalı ahşap işlemeciliği köklü bir geçmişe sahip olup özellikle sedef kakmalı bastonlar yapılmaktadır.”

Fotoğraf 1. Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK ve Eşi Latife Hanım
Akseuar Amaçlı Kullandıkları Bastonlarıyla

Bastonun Genel Özellikleri

Baston; sap – gövde – uç (taban/pabuç) olmak üzere 3 bölümden oluşmakla birlikte bazı bastonlarda boyun (bilezik) ve taban (uç/pabuç) şeklinde bölümlendirilmiştir. Bununla birlikte boyun / bilezik bölümü de bulunmaktadır. Boyun / bilezik bölümü ekseriyetle takma saplı bastonlarda sap ve gövdenin birleşme bölümünde yer alan bazen sade bazen de işlemeli olan bölümdür. Sap ve gövdenin birleştirildiği noktada bu alanı dekoratif bir şekilde kamufle etmek için ağaç veya metal gibi başka aparatlarla söz konusu bölüm oluşturulur.

“Bastonların gövdesi diğer tüm bölümleri bir arada tutan ve bir bastona asıl karakteristiğini kazandıran en önemli bölümdür. Bastonların sap ve uç (ayak) kısımlarında farklı malzemeler kullanılabiliyor olmakla birlikte karakteristik bastonlarda gövde ahşap malzemenin yapılı. Seçilen ağaç ise bastona asıl kimliğini kazandırmaktadır. Örneğin; *Devrek Bastonu* esnekliği için kızılçık, *Ahlat Bastonu* sertliği için ceviz, çalışma konumuz olan *Beykoz Bastonu* için ise kestane tercih edilir. Eğer gövdede yoğun işlemler bulunacaksa, bu durum seçilecek ağacı etkilemektedir. Bazı ağaçlar iyi boya tutmaz ve

ince işçiliğe pek müsait olmazken bazı ağaçların kendi doğal dokusu dahi süsleme gerektirmeden bastona albeni kazandırabilmektedir.”

Şüphesiz bastonların en dikkat çekici ve ürüne en büyük albeniyi kazandıran kısmı sap bölümüdür. Baston sapları, kullanılan malzemeye göre çok çeşitlilik gösterebilmekte ve çoğu bastonda en gösterişli bölümü oluşturmaktadır. Kullanılan malzemelere göre saplar; takma saplı bastonlar ve ağaç saplı bastonlar olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Takma Saplı Bastonlar; ağaç gövdeye farklı malzemelerden sapların tasarlanmasıyla oluşturulan bastonlardır. Kullanılan malzemelerden en yaygını boynuz olup özellikle manda boynuzu başta olmak üzere koç boynuzunun da kullanıldığı bu bastonların üretiminde son yıllarda boynuz teminindeki güçlükler büyük sıkıntı yaratmaktadır. Boynuz malzemenin başka lületaşı, mücevherler, metaller (pirinç, gümüş gibi) ve kehribar gibi malzemelerle de saplar tasarlanmaktadır. Bu sap malzemelerinin, aynı zamanda yoğun bir işçilikle hazırlanması sonrasında bir sanat ürünü olan ve çoğunluğu koleksiyon parçası niteliğindeki bastonlar ortaya konmaktadır. Geçmişte baston saplarında karaca / elik (*Capreolus capreolus capreolus* Linnaeus, 1758) ve dağ keçisinin (*Capra aegagrus* Erleben, 1777) ön ayakları da kullanılmış olmakla birlikte sonraları aşırı avlanmaya bağlı olarak alınan tedbirler kapsamında bu uygulama terk edilmiştir (Ertem 1994, Diyarbakırlıoğlu 2010). Beykoz bastonunun da dâhil olduğu ağaç saplı bastonlar ise gövdede kullanılan ağaç malzemeyle aynı veya başka ağaç malzemeler kullanılarak yapılan saplardır. Buna göre de bastonları ikiye ayırarak takma saplı veya tek parça bastonlar şeklinde gruplandırabiliriz. Takma saplı bastonlarda ağacın kendi doğal dokusu korunmakta veya türlü yöntemlerle renklendirilip ahşap işlemeciliği ile sap kısımları, oyma, kakma ve diğer süsleme metotlarıyla bezendikten sonra gövdeye monte edilir. Ağaç saplı bastonlar da şemsiye modeli, asa tipi, T başlı, düz (klasik), halka, mitolojik karakterler, hayvan başları gibi çok çeşitli tasarımlar söz konusudur.

Pabuç olarak da adlandırılan bastonun yere değen kısmında ise geçmişte manda boynuzunun uç kısımları kullanılmakta ya da boş bırakılmaktaydı. Boynuz tedarikinin güçlüğü ve bunun da maliyeti artırmasına bağlı olarak bu bölümde plastik başta olmak üzere kauçuk ve metal (özellikle pirinç) malzemeler kullanılmaya başlanmıştır. Bazen ayak kısmı boş da bırakılabilmekte, zamanla yıpranan ahşap ayak bölümü bastoncularca elden geçirilmektedir.

Baston için ortalama ölçülere değinecek olursak ortalama 90 – 92 cm. uzunluk ifadesi yaygın bir şekilde kullanılıyor olursa da kadın – erkek kullanıcıları yanı sıra özel ihtiyaç sahiplerine yönelik bastonlarda boylar çok değişken olabilmektedir. Bu açıdan bastonlar için önerilecek ölçüler daha ziyade koleksiyon amaçlı tasarlanacak bastonlar için söz konusu olabilir.

Beykoz Bastonu İçin Kullanılan Araç ve Malzemeleri

Bir zanaat ürünü olarak bastonda farklı yörelerde küçük değişiklikler gösteriyor olsa da bastonculukta belli başlı aletler ve de malzemeler benzerlik göstermektedir. Esasında baston yapımı için gerekli malzemelerin çoğunluğu klasik ahşap işlemeciliği araçları olup bunları; çeşitli törpüler, çeşitli testereler, ege (Düz, balık sırtı), zımpara, sistire (Çelik lama), mengene, bastoncu tezgahı (Bastoncu eşeği), torna tezgahı, düzeltme / doğrultma tahtası, keser, rende, dişçi frezesi, vernik borusu / havuzu, zımpara ve bıçaklar şeklinde sıralayabiliriz.

Bastonculuk için temel malzemeyi şüphesiz ağaç malzeme teşkil etmektedir. Bu noktada da bastonculuğun hammaddesini tayin eden temel faktör doğal çevre olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin; Devrek'te kızılıçık (Yörede kiren de denmektedir) ve Ahlat'ta da ceviz kullanılıyorken Beykoz'da ise kestane temel malzemeyi oluşturmak-

tadır. Bununla birlikte gül, çam, muşmula (töngel), çınar, fındık, kayın ve akgürgen de yöresine göre tercih edilen diğer ağaçlardır. Ağaç malzemenin nereden temin edildiği noktası bastonculukta çok önemlidir. Aynı ağaç türü olmasına rağmen farklı bir sahadan temin edilen ağaçtan aynı randıman elde edilememektedir. Örneğin Beykoz'da faaliyeti fiilen sürdüren son kişi olan Mehmet usta, aynı yamaçtan bile aynı kalitede ağaçların elde edilemediğini belirtmiştir. Farklı bir yamaçta oluşu, güneşlenme süresi, ağacın yaşı, irtifa ve ne zaman kesildiği gibi hususlar bastonculuğun temel malzemesi olan ağaçlar için bilinmesi gereken noktalarıdır.

Esasında çoğu karakteristik bastonda ağacın haricinde sap ve uç kısımları için çok çeşitli malzemeler kullanılabilir. Örneğin; manda ve koç boynuzu, ekseri süsleme amacıyla pirinç, gümüş, sedef, kıymetli ve yarı kıymetli taşlar, plastik malzemeler sayılabilir. Boyamada ise özellikle geleneksel tipte baston üretimi için çini mürekkebi ile kezzap kullanılmaktadır. Bununla birlikte baston yapılan ağacın niteliğine ve bunun boyayı tutma durumuna göre hazır boyalar da kullanılmaktadır. Bastonun son aşamasında ise vernik ve sınırlı da olsa gomalak³ cila kullanılır.

Bastona, gündelik hayatta kullanılan bir araç olmaktan öte bir sanat eseri niteliği kazandıran şüphesiz işlemedir. Baston işlemede ise yöresel farklar kendini biraz daha belli etmektedir. Baston dekorlamadaki genel teknikleri sıraladığımızda; boyamayla verilen desenler, oyma ve kakma ile verilen desenler, yakma / dağlama (pirogravür), kalem işi bezeme, metal ve taşlarla yapılan işlemlerle yapılan süslemeler sayılabilecek belli başlı tekniklerdendir.

Beykoz Bastonunun Yapım Aşamaları

Tipik bir *Beykoz Bastonu*, 95 cm. boyunda, çapı değişkenlik göstermekle birlikte erkekler için daha kalın (3 – 3.5 cm.), kadınlar için daha ince (2 – 2.5 cm.) formda olmaktadır. Bastonlarda sentetik veya organik herhangi bir boya malzemesi kullanılmamaktadır. Renklendirme olarak sadece yakarak eskitme görünümü kazandırılmaktadır.

Beykoz Bastonu, kullanılan malzeme ve motifler açısından incelendiğinde *Devrek Bastonu* ve *Ahlat Bastonu*'ndan büyük farklılıklar sergilemektedir. *Beykoz Bastonu*'nun en önemli özelliği tek parça kestane ağacından (*Castanea sativa*) yapılıyor oluşudur. Bu nedenle az sayıdaki kaynağa da *Beykoz Kestane Bastonu* olarak geçmektedir. Kestane-den başka tercih sırasına göre kızılıçık, yabani elma, gül ve ceviz gelmektedir. Muşmuladan da baston yapımı denenmişse de memnun kalınmamıştır.

“Bastonun yapım aşamalarına baktığımızda ilk olarak baston için uygun dalların kesilmesi, yani asli malzemenin tedariki ile başlanmaktadır. Kesim Eylül ayında başlar ve Nisan 15'e kadar devam eder. Bu devrenin dışında bastonluk dal kesimi yapılmaz, yapılırsa dahi, ustaların tabiriyle ağaca su yürümeye başladığından makbul olmaz. Dallar kesilirken kurutma esnasındaki küçülme payı göz önüne alınarak bitmiş bir bastona kıyasla daha kalın dallar tercih edilir. Ustalar, dalları keserken ağaca zarar vermemeye ve genç sürgünleri hırpalamamaya özen gösterirler ki sonraki yıllarda da ağaçlardan yararlanabilsinler. Kesilen dallar kabaca temizlenir ve rüzgâr alan bir yerde kurumaya bırakılır. Daha sonra “sitin” adı verilen ve altı sürekli yanan kazanlarda suyun içinde haşlanır. Bir tanesi 175 dal kapasiteli toplam 2 kazanda yarım saat haşlanan dallar çıkarılır ve soğumadan, telli özel bir aparattan geçirilerek yumuşamış dış kabuğundan ayrılır. Bu işlemin hemen ardından özel tasarlanmış pirinç kalıplarda sap eğriliği kazandırılır. Sap kısmına verilen eğriliğin korunması için eğrilen sapın ucu ve gövdeye tel ile bağlanır. Kabukları soyulan ve tellenen dalların 10 gün rüzgârda bekletilerek içerisindeki suyun uçurulması gerekmektedir. Bu aşamadan sonra ise atölyeye alınan dallar ranza adı verilen ve çatıya kadar yükselen raflara istiflenir. İstiflenen dalların altında 10 gün

boyunca sürekli soba yakılarak kurutma işlemi gerçekleştirilir. Toplamda 20 günün sonunda baston olarak işlenmeye hazır hâle gelen dalların ilk etapta telleri sökülür ve testereyle uygun boyda kesilir. *Beykoz Bastonu* için standart boy 95 cm.'dir. Daha sonra doğrultma tahtasına alınarak pürmüzleme aşamasına geçilir. Bu aşamada bastona hem eskitme görünüm kazandırılır hem de sap kısmı için tekrar tel takılarak yapılan ısıtmayla bastona daha da dayanıklılık kazandırılır. Pürmüzleme denilen aşama 2 – 3 dakika kadar sürmekte olup *Beykoz Bastonu*'nun geleneksel süsleme metodudur. Eskitme görünümü vermek adına yapılan uygulama için ev tüpü ve şaloma kullanılmaktadır. Yine klasik bastonculuk araçlarından farklı olarak pirinç sap kalıplar kullanılmaktadır.”

Fotoğraf 2. Genç Sürgünler Baston İçin Kesilmeye Hazır Hâle Gelene Kadar Saplari İçin Eğrilik Vermek Adına Bükülüp Bağlanır

Beykoz bastonu saplari ay şeklinde tabir edilen klasik şemsiye tipi (Yarım halka) saplardir. Bununla birlikte nadiren de olsa hayvan başi figürleri de (Akbaba Mahallesiinde fiilen çalışmayan 1 usta kalmıştır) kullanılmıştır. Bastonların uç / ayak kısmında herhangi bir aparat bulunmamaktadır. İsteyenler kendilerince plastik aparat tedarik ederek bastonlarına monte etmektedirler. Zamanla yıpranan baston ayakları, ustası tarafından tamirattan geçirilerek kullanım ömrü uzatılır.

Fotoğraf 3. *Beykoz Bastonu*'nun Elde Ediliş Biçimi ve Yapımından Çeşitli Görüntüler

Daha sonra desen verme işlemine geçilir. *Beykoz Bastonu*, esasında yoğun işleme-ciliğin olduğu bir baston olmayıp yine de karakteristik belli başlı uygulamalar vardır. Yakarak eskitme görünümü verme, sap kısmının ucunda çentikler (sular) açılarak yapılan süsleme ve son zamanlarda sadece bir usta tarafından yapılan kireçle dekorlama en yaygın olanlardır. Kireçle yapılan dekorlamada suyla söndürülmüş kireç bastonun muhtelif yerlerine serpilir ve daha sonra yakma işlemine geçilir. Yakılan bastonlar bir müddet dinlendirilir ve daha sonra yüzeydeki kireçler talaşla temizlenir. Kireçli yüzeylerin yanmamasından kaynaklı doğal bir desen oluşur. Bir diğer yaygın motif ise kestane yaprağı desenidir. Kestane ağacından yapılan baston için kestane yapraklarından esinlenerek yapılan bu motif yoğun bir şekilde kullanılır. Desen verme işleminden sonra 80 numara zımpara ile zımparalama işlemine geçilir. Cilalama safhasına geçmeden önce

ağacın yapısal özelliğinden kaynaklı olabilecek kılcal boşluklar ağaç tutkalı ve balmumu karışımıyla doldurulur. Bu dolgu işleminin ardından da Arap kâğıdı da denilen kullanılmış eski zımparalarla tekrar zımparalanır.

Fotoğraf 4. *Beykoz Bastonu*'ndaki En Yaygın İşleme Kestane Yaprığı Motifidir

Fotoğraf 5. *Beykoz Bastonu*'nda Kireç Yakarak Yapılan Dekorlama Detayları

Beykoz bastonu için hâlâ geleneksel yöntemlere bağlı kalınarak gomalak cila kullanılır. Bu iş için gerekli gomalak ithalat yoluyla sağlanmaktadır. Son aşamada ise hazırlanan gomalak cila bir miktar suyla inceltilerek ilk astar çekilir. Kurumaya bırakılan bastonlar daha sonra tekrar zımparalanır (Arap kâğıdıyla) ve bu defa saf gomalak cila ile cilalanır. Gomalak cilaya katılan balmumu ise Dereseği mahallesindeki sınırlı olarak sürdürülen arıcılık faaliyeti kapsamında ustanın kendi üretiminden karşılanmaktadır.⁴ Kullanılacak cila için ispirto ve çam sakızı da gerekmektedir. İlk etapta gomalak ve ispirto karıştırılır ve 2 gün boyunca her yarım saatte veya saat başı çalkalanır. İki günün sonunda naylon çorapta süzülen karışıma eritilmiş ve aynı şekilde süzölmüş çam sakızı ve balmumu karıştırılır. Hazırlanması 2 günü bulan baston cilası hava almadığı müddetçe 2 – 3 yıl dayanıklılığını korur fakat hava alması durumunda kısa sürede sertleşir ve kullanılamaz hâle gelir. İki aşamadan oluşan bu cilalama sayesinde bastonlar daha parlak bir görünüm kazanır. Cilalama önce saptan başlar ve kurumaya bırakılır, sonrasında gövde cilalanır. 60 kadar bastonun cilası 1 gün sürmektedir.

Fotoğraf 6. *Beykoz Bastonu* Cilalamada Kullanılan İki Önemli Malzeme: Solda Gomalak ve Sağda Balmumu

Fotoğraf 7. Hazırlanan Gomalak Cila ile *Beykoz Bastonu*'nun Cilalanması

Karakteristik bir *Beykoz Bastonu*'nun ortaya konmasında sadece 20 gün hammadenin hazırlanması sürmektedir. 20 günün sonunda baston yapımına hazır hâle gelen dallardan 1 günde 30 tane ortaya konabilmektedir. Fakat burada dikkat çekilmesi gereken önemli bir noktada ustasının tek seferde bir bastonun bütün aşamalarını tamamlamadığıdır. Aynı anda 30 kadar bastonun sadece pürmüzü ya da cila işi yapılmaktadır.

Bu nedenle 1 günlük mesaide ortaya konan baston sayısı değişkenlik gösterebilmektedir. Bununla birlikte bir bastonun yapım süresi hesaplanmak istendiğinde, günde ortalama 30 baston yapılmaktadır. Bir baston ustasının günlük mesaisini örnekle izah edecek olursak bir günde (Sabah 09.00 – akşam 19.00 arasında) sadece cilalama veya sadece torna yapılmaktadır.

Fotoğraf 8. Beykoz'da Yapılan Muhtelif *Beykoz Bastonu* Örnekleri

Konuyla İlgili Beykoz'daki Güncel Durum

Beykoz'un Dereseki ve Akbaba Mahalleleri, geçmişte civar illerin tüm küçük ahşap işlerinin temin edildiği önemli bir merkezdi. Her ikisi de orman köyü olan bu yerleşmelerde uzun yıllar çiftçiler için sırkılar, hallerin ve toptancıların kullandığı tahta meyve – sebze sandıkları, tekstil firmaları için ahşap makaralar, şemsiye sapları, elbise askıları gibi çok çeşitli ürünler yapılmış olup kimi zaman talepleri karşılamakta güçlük çekildiği olmuştur. Aynı şekilde *Beykoz Bastonu* için de talepleri karşılamada yetersiz kalılabiliyordu. Fakat idari yapıdaki değişiklikler sahanın temel iktisadi faaliyetini bütünüyle değiştirmiş ve günümüzde ahşap işçiliği neredeyse bütünüyle ortadan kalkmıştır.

Geçmişte faaliyetin yoğun olarak yapıldığı ve yüksek gelir sağlandığı zamanlarda kooperatifleşme veya bir oda kurma ihtiyacı da görülmemiştir. Bu nedendir ki faaliyetin geçmişi ile ilgili çok fazla resmî veri bugünlere ulaştırılamamıştır. Sonuç olarak da konuyla ilgili çoğu bilgi yaşayan kültür hazinesi olarak da adlandırabileceğimiz ustalar ve uzun yıllar yörede ikamet etmiş olan ileri yaşlardaki kimselerden elde edilen bilgilerden oluşmaktadır.

Bastonculuğun yoğun olarak yapıldığı 1990'lar öncesine değin özellikle Orta Doğu pazarına yönelik üretimler yapılmakta olup Mısır, Filistin, İsrail, Ürdün, Lübnan yoğun bir şekilde baston ihracatının yapıldığı ülkelerdi. Yurtiçinde ise Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden yoğun bir şekilde *Beykoz Bastonu* talebi söz konusuydu. Rum ve Ermeni tüccarlar da *Beykoz Bastonu*'nun pazarlanmasına yönelik yoğun girişimlerde bulunuyorlardı.

Beykoz Bastonu'nun dramatik gerileyişinde Dereseki ve Akbaba köylerinin 1. ve 2. derece sit alanı ilan edilmesi büyük ölçüde etkili olmuş ve âdeta yasayla birlikte bastonculuk da bitmiştir. Zira orman köylüsünün temel geçim kaynağı olan ormanlardan yarar-

lanma bu şekilde engellenmiş ve ne yazık ki orman köyleri için sadece burada değil çoğu yerde sürdürülebilir bir kalkınma modeli oluşturulamamıştır. Oysaki gerek Devrek'teki gerekse Dereseği'deki baston ustalarının da işaret ettiği gibi bastonculuk için gerekli dalların temininde usulüne uygun hareket edildiği vakit orman ve bastonculuk karşılıklı olarak pozitif bir gelişim sergilemektedirler. Ekoloji – İktisat ilişkisi içerisinde değerlendirildiğinde bastonculuğun ormanlar için zarardan çok yarar sağladığına dikkat çekilmesi gerekmektedir. Beykoz ormanları için bastonculuğun orman gençleştirmede çok yararlı olduğu ifade edilmektedir. Zira yaptığımız saha çalışmasında da baston için dal kesimi yapılan ağaçlarla mevcut yasal düzenleme ve sahanın sit alanı olması nedeniyle kendi hâline bırakılan ağaçlardaki kuruma dikkat çekici ölçüdedir. Yasal düzenlemeler bastonculuğu geriletmişti gibi aynı zamanda da ormanlar için de olumsuzluk yaratmıştır. Öyle ki son ustalar *Beykoz Bastonu* için sadece bu yörenin kestanenin kullanılabilirliğini başka bir havalideki kestanenin aynı şekilde işlenemediğini ısrarla vurgulamışlardır. Bu nedenledir ki daha öncede bahsedildiği gibi geçmişte söz konusu baston *Beykoz Kestane Bastonu* olarak da tanınmaktaydı. Bu husus coğrafi işaret açısından da aranan temel şart olarak da ayrıca dikkat çekmektedir. Bundan başka bambu malzemelerin bol ve ucuz bir şekilde piyasaları ele geçirmesi de *Beykoz Bastonu*'nu ciddi ölçüde geriletmiş ve de piyasadaki çekilmesine neden olmuştur.

Dereseği'de faaliyeti fiilen sürdüren tek ustanın da ifade ettiği gibi bu tip mesleklerin ortak sorunu hâlini almış olan çirak problemi, tanıtım yetersizliği gibi unsurlarla *Beykoz Bastonu* da âdeta bütünüyle yitirilme noktasına gelmiştir. Yerel yönetimlerce de maalesef *Beykoz Bastonu*, gerektiği gibi tanıtılıp değerlendirilememiştir. İstanbul gibi bir dünya şehrinin ve Beykoz gibi İstanbul'un müstesna bir yerinin karakteristik bir ürününün görmezden gelinmesi ilerleyen zamanda telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğuracaktır. Genel olarak sadece Türkiye'nin değil hemen çoğu ülkelerin karşı karşıya olduğu yerel / geleneksel el sanatlarının yitirilmesi problemi, bununla birlikte bütünüyle çağın koşullarına göre hızlı bir değişime sahne olan büyük şehirlerde bu gibi geleneksel ürünlerin çok daha hızlı kaybolması endişe verici boyutlara ulaşmıştır. İstanbul'un da hızlı kentleşme, çok kültürlülük, çağın şartlarına göre beklentilerin çok daha hızlı değiştiği bir yer olması göz önüne alındığında bu gibi bir değerın pozitif ayrımcılığa tabi tutulması gerekmektedir.

Son olarak Beykoz'daki bastonculuğun sektörel durumuna baktığımızda 1970'lerde Dereseği'de 30, Akbaba'da ise 15 kadar atölye yoğun bir şekilde bastonculuk faaliyetini sürmekte olup bazı atölyelerde 7 – 8 kişi istihdam edilmekteydi. Bahsi geçen köylerde 1990'larda ise Dereseği'de 6, Akbaba'da 1 usta faaliyete devam ediyor olup yılda 130.000 baston üretiliyordu (Gözükızıl 1991, Ertem 1994). 2019'a gelindiğinde ise faaliyeti atölye tipi olarak 1 kişi sürdürmekte olup diğer 2 usta ise yaşlarının ilerlemiş olması ve sağlık sorunlarından ötürü baston yapımını bırakmışlardır. Fiyatlara baktığımızda 2019 itibarıyla *Beykoz Bastonu* için toptan fiyat 15 – 20 TL ve perakende olarak da 40 – 45 TL arasında olması gerektiği belirtilmiştir. ABD'de sade veya çok az işlemesi bulunan, büyük bir kısmı makine yapımı olan bastonlar 50 ila 95 \$'dan alıcı bulmaktayken hikori ağacından yapılan bir baston 90 – 150 \$'dan satışa sunulmakta olup motif, sap tasarımı ve tercih edilen cilaya bağlı olarak ayrıca 6 ila 15 \$ arasında değişen meblağlarda fark ödenmesi gerekmektedir (Şahin, 2019). Buna göre çok daha işlemeli ve de her bir bölümü el yapımı olan *Beykoz Bastonu* için uluslararası ve de yurt içindeki büyük pazarlarda üreticinin emeğinin karşılığını alabilmesinde fiyatların daha da yukarıda olması gerektiğine dikkat çekilmelidir. Bu sayede üreticinin artan refah seviyesiyle faaliyete olan bağlılığı artacağı gibi yeni nesilden bu alana ilgi gösterebile-

cekler için de ayrıca cezbedici olacaktır.

Sonuç

İstanbul, benzerlerinden çok daha olumsuzlukla karşılaşmış bir dünya şehridir. Çok hızlı ve düzensiz kentsel gelişim, asli kültürel unsurlara ait değerlerin büyük bir kısmının geri dönüşü olmaksızın yitirilişi, kalabalık insan kitlelerin oluşturduğu çevresel yük gibi sayılabilecek pek çok tabii ve beşeri olumsuzluklarla sonuçlanan faktör İstanbul'un geleceği için kaygı verici senaryolar hazırlanmasına neden olmaktadır. Başka bir ifadeyle İstanbul için kültür erozyonunun en yoğun yaşandığı şehirlerden birisidir de diyebiliriz. Bu kapsamda da İstanbul ile özdeşleşmiş olan somut kültürel değerlerin de hızlı bir şekilde kaybolmuş olması veya kaybolmaya yüz tutması bir diğer kaygı verici durumdur. Günümüzde pek çok ülke, şehir, köy ve kasabayla özdeşleşmiş olan en az 1 veya daha fazla karakteristik ürün saymak mümkünken, İstanbul için bu durum neredeyse adeta ortadan kalkmış gibidir. Türkiye'nin diğer yörelerinden taşınan göçlerle hâkim duruma geçen diğer kültürel değerleri, önce İstanbul'un karakteristik değerlerini azınlık durumuna, sonrasında da kaybolmaya yüz tutmasına ve bir kısmı için de bütünüyle kaybolmasıyla sonuçlanmasına neden olmuştur. Günümüzde *Beykoz Cam İşleri, Kandilli Yazmaları, Çengelköy Yazmaları, İstanbul İşi Mendiller* sayılabilecek değerlerden bir kaçıdır. Günümüzde nispeten *Şile Bezi* ile özellikle yeme – içme sektörüne yönelik değerler daha iyi durumdadır (*Bebek Badem Ezmesi, Silivri Yoğurdu, Vefa Bozası* gibi). Genel olarak İstanbul için karakteristik zanaat ürünlerinin daha büyük risk altında olduğunu söyleyebilir. *Beykoz Bastonu* ise bunun en somut örneklerinden birisidir.

Baston, medeniyet tarihimiz süresince türlü şekillerde ve buna paralel çok çeşitli kullanım amaçlarıyla hayatımızda var olmuştur. Bununla birlikte son yıllarda baston kullanımı ve taşıdığı değerde çok ciddi değişimler, başka bir ifadeyle gerilemeler söz konusu olmuştur. Sadece Türkiye'de değil dünya genelinde gündelik hayatta baston kullanım alışkanlığı büyük ölçüde ortadan kalkmış, bastonlar çok küçük bir zümre tarafından kullanılan veya koleksiyon / dekor amaçlı alınan ürünler hâline gelmiştir.

Günümüz Türkiye'sinde baston yapılan 2 büyük ve popüler merkezden biri Devrek (Zonguldak), diğeri de Ahlat (Bitlis)'tir. Köklü bir tarihi geçmişine sahip ve karakteristik bastonların ortaya konduğu Beykoz'da ise sektör günümüzde bir kişiyle temsil edilmektedir. *Beykoz Bastonu* için ise yapılması gereken acil ve bir dizi girişim gerekmektedir. Bunların başında Beykoz Belediyesi ve sonrasında İstanbul Ticaret Odası ve İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü aracılığıyla ürünün tanınırlığının artırılması gelmektedir. Yıllardır değil İstanbul'da yaşayanların, Beykoz'da dahi ikamet edenlerin söz konusu bu müstesna değeri bilmiyor olmaları, konunun ne kadar ihmal edildiğinin bir göstergesidir. Ürün tanınırlığı noktasında Beykoz ile ilgili muhtelif yerlere "Baston" motifli tabela, afiş ve bizzat bastonun kullanıldığı kentsel peyzaj ürünleri (Sokak lambaları, banklar gibi) yaygınlaştırılmalıdır. Örneğin; Tokat'ta kentin aydınlatılmasında zambak motifli ışıklandırılmalar, Menemen'de de testi figürlü sokak aydınlatmaları kent peyzajına renk kattığı gibi bu alanda bir farkındalık, yöre halkı içinde aidiyet duygusu kazandırmaktadır. İlk etapta Beykozluların da "Beykoz Bastonu" konusundaki farkındalıkları artırılarak konuya olan ilgileri artırılmalıdır. Sonrasında ise altyapısal ve mali girişimlere yönelinerek, Halk Eğitim Merkezleri ve Olgunlaşma Enstitüleri (Örneğin Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü gibi) bünyesinde Usta Öğretici olarak faaliyetin fiilen son temsilcisinin bilgi birikimini genç bireylere aktarabilmesi adına şartların olgunlaştırılması gerekmektedir. Bir yandan da döner sermaye oluşturmak adına söz konusu ürün turizm ve hediyeelik eşya fuarlarına muhakkak taşınmalıdır. *Beykoz Bastonu* için birkaç atölyeden oluşan imalat alanının tesisine paralel olarak da ürünün coğrafi işaret kapsamına alınması için girişimlerde bulunulması çok önemlidir.

Üzerinde durulması gereken bir husus da faaliyetin esnaf muafılığı kapsamında olduğudur. Bu sayede zaten sınırlı sayıda olan üretim bir de vergi yükü altına girmekten kurtulmuştur. Ayrıca orman köylüsünü ve geleneksel ahşap işlemciliği ürünlerinden geçimini sağlayanları mağdur etmemek adına, ormanlarda her yıl veya ağacın niteliğine göre 2 – 3 yılda bir belli parseller bu gibi işler için kontrollü kesime ayrılmalıdır. Korucular veya zabıtalara eşliğinde yapılacak kontrollü kesimler, hem ağaçların gençleştirilmesinde hem de hammaddeye bağlı sıkıntıların yerli kaynaklardan temininde çift taraflı bir yarar sağlayacaktır.

NOTLAR

1. Asklepios'un Asası: Yaygın olarak Hermes'in asası ile karıştırılmaktadır. Hermes'in asası yani *Kadüse* (Caduceus) tepesinde çift kanadı bulunan ve gövdesine çift yılanın dolanmış olduğu asadır.
2. Günümüzdeki Dereseki Mahallesi, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu döneminden günümüze ünlü içmece sularıyla da tanınmaktadır.
3. Gomalak (Şellak): Lak böceği (*Kerria lacca*) adı verilen ve Hindistan ile Güneydoğu Asya'da yaygın olarak bulunan bir böceğin ağaç üzerinde yaşarken salgılamış olduğu reçinemsî doğal madde. Zaman zaman ağaç üzerinde biriken bu doğal malzeme kazınmak suretiyle toplanır ve pullar halinde pazara sunulur.
4. Arıcılık, Dereseki ve çevre mahallelerde sınırlı da olsa yapılmakta olup özellikle kestane balı üretilmektedir. Fakat yaşanan ve kuruyan kestaneler nedeniyle bu üretim de büyük ölçüde gerilemiştir.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %60; İkinci Yazar %40.

ETİK KOMİTE ONAYI: İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı, 31.03.2017, 2017/18 Sayılı Yazı.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAK KİŞİLER

KK 1: Mehmet Bozkurt (1962): 34 Yıllık Baston Ustası / Beykoz Dereseki Mah. İstanbul / (17 – 18 Mayıs 2019 / Beykoz – İstanbul)

Bu çalışma büyük ölçüde kendisinin izniyle Dereseki Mahallesi'ndeki atölyesinde, 17 – 18 Mayıs 2019 tarihlerinde yaptığımız görüşmeler sonucu elde edilen bilgilerle şekillenmiştir. Kendisi 2021 yılı itibarıyla baston yapımına devam etmekte olup günümüzde faaliyetin son temsilcisi konumundadır.

KK 2: *Selahattin Demirman, (1940): 46 Yıllık Baston Ustası / Beykoz Dereseki Mah. İstanbul / (17 – 18 Mayıs 2019 / Beykoz – İstanbul)*

Sayın Selahattin Demirman Ustamı ne yazık ki 1 Nisan 2021 tarihinde vefat etmiş olup kendisine Tanrı'dan rahmet ve yakınlarına sabır diliyoruz.

Yakup Özdemir: Dereseki Muhtarı, Beykoz Bastonu için faaliyeti yürüten son ustalarla irtibat kurmamızı sağlamış olduğundan kendilerine teşekkürlerimizi sunuyoruz.

KAYNAKÇA

Baker, Stephen F. A Tool of History, A Weapon for the Present, The Cane Chronicles, http://www.canemasters.com/index.php?main_page=index (Son erişim: 15.03.2020), 2017.

Çelikdönmez, Ömür, Ömer Yılmaz, Raşit Korum. *Baston Tarihi Devrek'ten Bastonla Tarihe Bakış*, Ankara: Kalkan Matbaacılık, 2009.

De Amicis, Edmondo. *İstanbul / Constantinopoli*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları – 3128, (Çev. Filiz Özdem), I. Baskı, 2010.

Diyarbakırlıoğlu, Mehmet Ali. *Kayıbolan Meslekler ve Son Ustalar 1 – 2*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2010.

Ertem, Cengiz. Devrek Bastonunun Sanatsal ve Kültürel Boyutları, Kamu ve Özel Kuruluşlarla Orta Öğretimde, İzmir: *Üniversitelerde El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu*, 18 – 20 Kasım 1992, 1994.

Gözükcü, Ömer. "İstanbul Beykoz'da Bastonculuk ve Baston Yapımcılığı", *Türk Halk Kültüründen Derlemeler*, Ankara: Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, 1991.

Koçu, Reşat Ekrem. *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, İstanbul: Doğan Kitap, 2015.

LeFever, Gregory. Walking Sticks, Ohio / USA: *Early American Life*, Vol. 41, Issue: August 2010.

Şahin, Güven. "Türkiye'nin Coğrafi İşaretleri ve Bunların Türkiye Ekonomisinde Etkin Kullanımları". Basılmamış doktora tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.